

Miquel de Moragas i Miquel Botella, Editors

1992

Barcelona: l'herència dels Jocs

2002

*Centre d'Estudis Olímpics – UAB
Ajuntament de Barcelona
Editorial Planeta*

Els continguts d'aquest llibre no podran ser reproduïts,
ni totalment ni parcialment, sense el previ consentiment
per escrit dels editors.

© Dels articles: els seus autors
© De l'edició:
Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport - UAB
Editorial Planeta, S. A.
Ajuntament de Barcelona

Editors: Miquel de Moragas i Miquel Botella
Coordinació editorial: Anna Belén Moreno i Miquel Gómez
Traducció i correcció: Oriol Gibert

Disseny de la coberta: Josep M.ª Trias (Quod)

Edició especial 10è aniversari dels Jocs Olímpics
Barcelona 1992: juliol 2002

Dipòsit legal: B-35932-02
Preimpresió: Víctor Igual, S. L.
Impressió i enquadernació: Imatge de l'Ajuntament
de Barcelona i Reprodisseny
Imprès a Espanya - Printed in Spain

Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport
Universitat Autònoma de Barcelona
Edifici N. 08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)
blues.uab.es/olympic.studies

Imatge i Producció Editorial
Ajuntament de Barcelona
www.bcn.es/publicacions

Miquel de Moragas
i Miquel Botella, Editors
***Barcelona: l'herència
dels Jocs (1992-2002)***

El llegat esportiu dels Jocs

L'ús de les instal·lacions olímpiques

Xavier Segura, Àndor Serra, Ramon Pallejà 183

L'esport i la pràctica de l'activitat física a la ciutat de Barcelona després de 1992

Albert Batlle, Martí Niubò 197

L'alt rendiment esportiu

Josep Escoda 219

Els Jocs Paralímpics Barcelona'92

Els Jocs Paralímpics i la integració social

Fernand Landry 227

Els impactes econòmics i socials

Anàlisi de l'impacte econòmic dels Jocs Olímpics de Barcelona, 1986-2004

Ferran Brunet 245

Turisme: els impactes dels Jocs i de la seva imatge sobre el turisme

Pere Duran 275

Els Jocs de la ciutat

Lluís Millet 295

La Vila Olímpica, deu anys després

Jordi Carbonell 309

Les claus de l'èxit, deu anys després: la tecnologia en els Jocs Olímpics

Ferran Pastor 321

Recerca, documentació i bibliografia sobre Barcelona'92

Berta Cerezuela 343

Índex

Preàmbul

- Joan Antoni Samaranch, Pasqual Maragall i Josep Miquel Abad
conversen deu anys després sobre el llegat del Jocs de 1992 5

Introducció

- Barcelona'92 en perspectiva
Miquel de Moragas / Miquel Botella 19

El model dels Jocs

- Josep Miquel Abad valora els Jocs
Entrevista amb els editors 25
- Les claus de l'èxit dels Jocs
Miquel Botella 37
- El model organitzatiu dels Jocs després de Barcelona'92
Gilbert Felli 65
- Barcelona'92 i la seva influència internacional
Enric Truñó 77
- Els jocs polítics: actors i estratègies entorn dels Jocs Olímpics
de Barcelona 1992
Joan Botella 105
- Comunicació a Barcelona'92: l'herència dels símbols
Miquel de Moragas 119
- Voluntaris'92. Deu anys després
Andreu Clapés 145
- El Fòrum Universal de les Cultures, la darrera herència dels Jocs
Miquel Botella 165

Introducció. Barcelona'92 en perspectiva

Miquel de Moragas

Catedràtic de Comunicació de la UAB

Director de l'Institut de la Comunicació i del Centre d'Estudis Olímpics de la UAB

Miquel Botella

Director de Planificació i Control del COOB'92 (1987-1989); sotsdirector general de Gestió del COOB'92 (1989-1991); director general adjunt de Recursos del COOB'92 (1991-1993)

Director de Planificació i Control del Fòrum Universal de les Cultures Barcelona 2004

De *Les claus de l'èxit* a *L'herència dels Jocs*

El llibre *L'herència dels Jocs* ofereix un conjunt d'estudis i testimonis sobre els Jocs Olímpics de Barcelona'92, escrits deu anys després d'aquell esdeveniment memorable, des de la nova perspectiva que ofereix la distància del seu desè aniversari.

El punt de partida es troba en un llibre anterior dels mateixos editors (*Les claus de l'èxit*), publicat l'any 1995,¹ que recollia diversos estudis sobre els impactes socials, esportius, econòmics i culturals, escrits immediatament després dels Jocs.

El nou llibre segueix les pautes de *Les claus de l'èxit* en el sentit d'analitzar els diversos aspectes del llegat dels Jocs Olímpics, posant ara més en evidència els efectes a mitjà i llarg termini d'aquell esdeveniment.

Com a introducció del llibre es publica la transcripció d'una conversa realitzada el mes de juny de 2002 entre tres protagonistes històrics de la preparació i de l'organització dels Jocs: Joan Antoni Samaranch, Pasqual

1. Moragas, M. de; M. Botella (eds.) (1995): *Les claus de l'èxit. Impactes socials, esportius, econòmics i comunicatius de Barcelona'92*. Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport; Universitat Autònoma de Barcelona; Museu Olímpic de Lausana; Fundació Barcelona Olímpica. Edició en castellà: *Las claves del éxito*. Ibídem. Edició en anglès: *The Keys of Success*. Ibídem.

Maragall i Josep Miquel Abad, que revelen algunes qüestions clau per a la interpretació històrica dels Jocs de Barcelona i en valoren els impactes.

La primera part del llibre es dedica a l'anàlisi del «model Barcelona'92». S'inicia amb la transcripció d'una entrevista amb Josep Miquel Abad, conseller delegat del COOB'92 i amb articles de Miquel Botella i Gilbert Felli que es refereixen al model organitzatiu i a l'evolució que ha seguit després de Barcelona el sistema olímpic i les relacions entre els comitès d'organització i el Comitè Internacional Olímpic.

Els articles de Joan Botella i Enric Truñó analitzen, respectivament, els aspectes polítics de l'organització, les relacions entre els actors polítics i la influència internacional (Botella) i el prestigi adquirit per les formes de fer del «model Barcelona» (Truñó).

Miquel de Moragas analitza els aspectes immaterials d'aquest impacte, el que ell anomena «l'herència dels símbols», i les diverses formes d'interpretació i de memorització dels significats de Barcelona'92 a escala mundial. Andreu Clapés analitza el moviment de voluntaris, contribució decisiva a l'èxit dels Jocs, i la posterior evolució d'aquest moviment a Barcelona.

La segona part del llibre està dedicada al llegat esportiu dels Jocs, amb articles de Ramon Pallejà, Xavier Segura, Àndor Serra i Martí Niubò sobre la utilització de les instal·lacions esportives després dels Jocs i la pràctica esportiva dels barcelonins. Albert Batlle i Albert Soler es refereixen al Pla Estratègic de l'Esport de la ciutat de Barcelona, endegat l'any 2002 i que, de fet, es proposa potenciar el capital d'experiències esportives deixat en herència pels Jocs de 1992. I, finalment, Josep Escoda exposa els efectes dels Jocs en l'alta competició i com aquesta ha evolucionat en els darrers deu anys.

La tercera part del llibre està dedicada als impactes econòmics i socials. Aquesta part s'inicia amb un assaig de Pere Duran sobre l'impacte turístic a la ciutat de Barcelona. Cal destacar que en el llibre *Les claus de l'èxit*, editat a principis de 1995, no hi havia cap referència a aquesta temàtica, donat que els impactes turístics han d'analitzar-se amb més perspectiva de temps. Els resultats de la nova anàlisi demostren l'impacte favorable, també en el sector turístic, de l'experiència olímpica de 1992.

Altres autors ja presents amb diversos capítols al llibre *Les claus de l'èxit* revisen a fons els seus estudis i introdueixen una visió evolutiva dels impactes socials, urbanístics i econòmics. Es tracta del capítols de Ferran

Brunet, que analitza els impactes econòmics aportant dades inèdites sobre la llarga projecció dels Jocs de Barcelona, de Lluís Millet, sobre el model urbà en vista del desenvolupament posterior de la ciutat, i de Jordi Carbonell, sobre la transformació de la Vila Olímpica en un nou barri de la ciutat, ja lluny de la seva funcionalitat olímpica.

Un article de Jordi López i Ferran Pastor analitza l'evolució de les tecnologies de la informació. Els autors recorden, en aquest aspecte, que els Jocs de Barcelona van ser els darrers Jocs sense Internet; tot i això, es va aconseguir un gran èxit i una gran eficàcia en la gestió de la informació.

Finalment, hi ha un text de Miquel Botella que analitza «la darrera herència dels Jocs» i que es refereix a les idees que han portat a la previsió i preparació del Fòrum Universal de les Cultures de l'any 2004, esdeveniment de naturalesa i contingut ben diferent, però realitzat des de l'experiència i la memòria dels Jocs de 1992.

El llibre es tanca amb una referència documental preparada per Berta Cerezuela, documentalista del Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport de la UAB, que resumeix la bibliografia relativa al fenomen Barcelona'92, tot posant de manifest la gran activitat desplegada pel que podem anomenar *Olimpiada Acadèmica*.

Barcelona'92 en perspectiva: les idees com a germen del procés

La perspectiva que donen els anys ens permet confirmar algunes de les interpretacions que es van formular immediatament després dels Jocs, però, sobretot, ens permet identificar alguns aspectes clau que es reforcen amb el pas del temps. En aquest sentit, la conclusió principal d'aquest llibre és la constatació del valor dinamitzador de les idees. És cert que els Jocs de Barcelona'92 van mobilitzar tones de ciment, construccions, edificis, inversions en béns materials, però amb el pas dels anys el que destaca com a més singular és el valor que van tenir les idees, els béns immaterials, en aquest procés. El valor de les idees (ara en diríem del *coneixement*) es posa clarament de manifest, per exemple, en el capítol de Lluís Millet dedicat, precisament, a les infraestructures i a l'urbanisme, quan fa referència a la importància que aquestes van tenir a l'hora de definir el model de la nova ciutat («va ser entre 1981 i 1982 quan es van prendre les decisions que havien de fonamentar tot el projecte olímpic»).

El pas dels anys també dóna una nova perspectiva i afegeix valor a un fet previ i fonamental: el valor de la mateixa nominació de Barcelona com a seu dels Jocs Olímpics d'Estiu. Són diversos els capítols que qüestionen si avui, a 2002, Barcelona podria tornar a guanyar la nominació. Alguns testimonis directes ens aporten noves dades sobre el llarg procés de preparació de la candidatura i de la nominació, iniciada remotament en uns primers contactes entre els aleshores alcalde de Barcelona, Narcís Serra, i el vicepresident del CIO, Joan Antoni Samaranch.

Per aconseguir que aquestes primeres idees acabessin transformant-se en una gran realitat calia desencadenar tota una sèrie de pactes polítics, estimular l'assumpció del projecte per part dels actors més reticents i, finalment, trobar-se amb un context polític favorable, dins del país, però també dins de l'organització olímpica.

Si les idees apareixen com a germen, la realització final del projecte és el resultat de l'adopció d'uns models concrets de planificació i d'organització. El pas del temps ens permet valorar, de forma més sistemàtica, que les claus de l'èxit es troben en l'elecció d'aquests models.

En primer lloc, cal esmentar el model general de la relació entre la ciutat i els Jocs. En el cas de Barcelona, aquest model es va guiar pel principi de preveure els efectes a llarg termini de totes les inversions, interpretant les necessitats de la ciutat i tractant de resoldre-les amb l'impuls olímpic: elecció de les quatre àrees esportives, Vila Olímpica, rondes, ampliació de l'aeroport, elecció de les subseus, etc.

Resoltes les necessitats a llarg termini de les infraestructures de la ciutat, resoltes també satisfactòriament les necessitats immediates de les instal·lacions olímpiques amb algunes solucions efímeres, calia «donar vida» als Jocs, i el pas del temps posa de relleu el valor que va tenir, en aquest sentit, la participació ciutadana.

Aquesta participació va tenir com a protagonistes principals els voluntaris (més de 100 000 persones es van oferir per treballar en els Jocs) l'aportació dels quals no va consistir únicament a assegurar un tracte amable, sinó en la seva capacitat per resoldre problemes, saber improvisar solucions i garantir el funcionament, hora a hora, durant tots els dies dels Jocs.

Però la participació ciutadana no es va limitar als voluntaris, sinó que es va ampliar a la ciutadania en general. La participació ciutadana, festi-

va, omplint el carrer, va ser una altra de les claus de l'èxit dels Jocs. En aquest sentit, les coses van anar d'una manera molt diferent a com havien previst algunes interpretacions pessimistes, que subratllaven les «incomoditats» que els Jocs representarien per a la ciutadania. La ciutadania va reaccionar de forma ben diferent, implicant-se directament amb la celebració dels Jocs, convertint els carrers en una festa, en una revetlla permanent. L'èxit sense precedents de l'equip olímpic espanyol, amb 22 medalles, àmpliament reflectit als mitjans de comunicació, també va contribuir a crear aquest ambient festiu.

I aquesta participació ciutadana es va estendre uns dies més fins arribar als Jocs Paralímpics en una ciutat que semblava no tenir ganes d'acabar els Jocs.

El valor de la participació s'ha de fer extensiu a d'altres actors socials i culturals. Cal esmentar el compromís econòmic i l'important paper de l'Associació d'Empresaris en la promoció de la candidatura. També cal recordar la implicació d'amplis sectors culturals en el disseny i la preparació de les cerimònies, en l'organització dels relleus de la torxa olímpica, etc.

Aquest conjunt de factors, com s'analitza en el capítol dedicat a l'herència dels símbols, té una repercussió directa i positiva en la cobertura mediàtica internacional, amb efectes de simpatia general cap a Barcelona. Amb els pas dels anys, aquesta cobertura ha començat a produir efectes palpables, materialitzats, per exemple, en un gran increment de l'activitat turística, com es recull en el capítol de Pere Duran dedicat a aquest assumpte.

L'organització: garantia de l'aplicació del model

El pas del temps també ha posat de relleu la importància, hem de dir decisiva, del model organitzatiu proposat. L'organització és decisiva per definir el model dels Jocs, però, sobretot, per aplicar-lo, sense cedir a les pressions, inevitables i potents, amb les quals s'ha d'enfrontar el comitè d'organització d'un esdeveniment d'aquests característiques.

Els anys han anat posant en evidència una realitat, una informació, del tot fonamental: l'èxit global de la gestió, i no només pel que fa a l'obtenció de resultats, a la rendibilitat, sinó també pel que fa a l'honorabilitat i la transparència d'una gestió que va implicar centenars d'encàrrecs i milers de milions de pessetes.

La inevitable pugna per la direcció del procés d'organització dels Jocs, comuna a tots els comitès, es va lliurar sobretot al principi, en el moment de la constitució del Comitè Organitzador. Amb el temps s'ha demostrat l'encert de l'elecció d'un model d'iniciativa pública i, més concretament, d'iniciativa municipal, per a la gestió dels Jocs.

Els Jocs de Barcelona també marquen una frontera, un abans i un després, en molts aspectes de la mateixa organització dels Jocs Olímpics. La candidatura de Barcelona i el seu Pla Director posterior no disposaven de les normes, organització professionalitzada, amb què ara compten els nous comitès d'organització i que són descrites en l'article de Gilbert Felli. Però Barcelona va saber introduir *motu proprio* moltes de les normes que s'han anat imposant en termes de planificació i de control de la tensió cap al gegantisme que caracteritza els Jocs moderns.

Lliçons de futur

Els diversos capítols que s'apleguen en aquest llibre testimonien el caràcter excepcional de l'experiència olímpica i, per tant, les dificultats d'aplicar-la de forma directa a d'altres projectes de la ciutat. No obstant això, i si tornem al punt de partida d'aquesta introducció, a la referència que feiem sobre el valor de les idees com a motor dels grans projectes, hi trobarem nombroses lliçons de futur.

De fet, la història anterior a Barcelona'92 ja ens havia advertit de les formes mitjançant les quals Barcelona, els anys 1888 i 1929, emblemàticament, havia donat impuls als seus projectes de modernització. Els Jocs Olímpics deixen la convicció que el nostre progrés estarà vinculat, necessàriament, a la ubicació de la nostra personalitat en el nou marc de la mundialització.

Aquest és el marc en què pot interpretar-se un nou gran projecte de Barcelona: el Fòrum Universal de les Cultures 2004, quan Barcelona, aprofitant l'embranchida olímpica i demostrant la seva ambició, es plantejarà culminar la remodelació del litoral i, en un exercici de risc indubtable, crear un nou model de gran esdeveniment a escala internacional.